

EESTI 2020
Rakendamise ülevaade

Aprill 2013

(25.04.2013)

Sissejuhatus

Konkurentsivõime kava "Eesti 2020" kiideti heaks 2011. aasta aprilli lõpus ning selles on püstitatud konkurentsivõime kasvu iseloomustavad eesmärgid 2015. ja 2020. aastaks. Lisaks sisaldab kava peamisi poliitikasuundi ja meetmeid konkurentsivõime tõstmiseks.

Eesti 2020 on peamisi konkurentsivõime reforme sisaldav osa Euroopa Liidu majanduskoordinatsiooni protsessist. See tähendab, et kava koostamisel on arvesse võetud Euroopa Liidu valitsusjuhtide poolt kokku lepitud eesmärgid ja prioriteetseid tegevussuundi.

Kava uuendatakse igal aastal aprilli lõpuks lähtuvalt plaanitud tegevuste rakendamise tulemustest, Eestile tehtud riigipõhiste soovitudustest ja uutest reformikohustustest, mis tuleb ellu viia hiljemalt 2014. aasta suveks. Uuendamine toimub paralleelselt ja kooskõlas Stabiilsusprogrammi koostamisega, mis määratleb järgnevate aastate rahalised võimalused ja fiskaalpoliitilised eesmärgid. Siseriiklikult on kava eesmärgid ja tegevused kooskõlas ka valitsuse tegevusprogrammi ja riigi eelarvestrateegiaga. Samuti on Eesti 2020 oluliseks sisendiks Euroopa Liidu 2014-2020 rahastamisperioodi vahendite kasutamise planeerimise protsessile

Eesti 2020 rakendamise ülevaates on kirjeldatud eesmärkide saavutamist, Eesti 2020 raames võetud laiendatud euroala pakti kohustuste täitmise seisuga ning riigipõhiste soovitudustest arvestamisest. Aruanne on aluseks Eesti 2020 kava ja selle tegevuskava uuendamisel.

Partneritele tutvustati kava eesmärgid ja selle uuendamise põhimõtteid 13. märtsil koostöös Euroopa Komisjoni esindusega Eestis. Seejärel oli materjal avalikuks konsultatsiooniks eelnõude infosüsteemi kaudu aprillini kõigile kättesaadav osale.ee portaalis. Kava uuendamise käigus kogutud tagasiside arutelu partneritega toimus 9. aprillil. Lisaks käsitleti 8. aprillil Eesti 2020 uuendamist ka Riigikogu EL asjade komisjonis.

Sisukord

Sissejuhatus	2
Eesmärkide täitmise näitajad	4
Kesksed näitajad: tööhõive ja tootlikkus.....	4
Haridus ja sidus ühiskond	7
Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond	12
Keskonnasõbralik majandus ja energeetika	15
Jätkusuutlik ja kohanduv riik	17
Eesti 2020 raames võetud laiendatud euroala pakti kohustuste rakendamine	18
Riigipõhiste soovitude täitmine.....	20
Usaldusväärse eelarveseisundi säilitamine	20
Sotsiaaltoetuste süsteemi tulemuslikumaks muutmine ja töötamise stimuleerimine.....	21
Hariduse parem sidumine tööturu vajadustega.....	23
Energia- ja ressursisäästu suurendamine.....	24
Omavalitsuste efektiivsuse tõstmine teenuste pakkumisel.....	25

Eesmärkide täitmise näitajad

Eesti seadis edasise konkurentsivõime kasvu kontekstis reformikavale kaks kesket eesmärki:

- saavutada **tootlikkuse kiire kasv** nii suurema kapitalimahukuse kui kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste kaudu;
- taastada majanduskriisi eelne kõrge **tööhõive tase**.

Lisaks kirjeldab Eesti 2020 ära peamised väljakutsed ja nendes võetavad poliitikasuunad, mis jaotuvad nelja valdkonda:

- **Haritud rahvas ja sidus ühiskond** – hariduse kvaliteet ja kättesaadavus ning tööjõu pakkumine.
- **Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond** – ettevõtete pikaajalist konkurentsivõime kasvu soodustav poliitika, loomemajandus, teadus- ja arendustegevuse rahvusvaheline konkurentsivõime, ettevõtlust toetav taristu.
- **Keskkonnasõbralik majandus ja energeetika** – energiasääst ja ressursisääst.
- **Jätkusuutlik ja kohanduv riik** – riigirahanduse jätkusuutlikkus, võime reageerida muutuvatele oludele ja tasakaalustamatustele, majanduse arengut toetav maksupoliitika ja valitsemissektori kaasajastamine.

Kavas on kokku püstitatud 17 valdkondlikku eesmärki. Neist osad panustavad otseselt Euroopa 2020 eesmärkide saavutamisse. Eesti 2020 kava on rakendatud kahe aasta jooksul, mis tähendab, et mitmed meetmed on veel algaasis ja pole veel avaldunud mõju eesmärkide saavutamisele. Lisaks tuleb arvestada eesmärkide täitmise näitajate aluseks oleva statistika avaldamise ajalise viitega, mistõttu ei ole veel olemas kõigi kohta 2012. aasta andmeid.

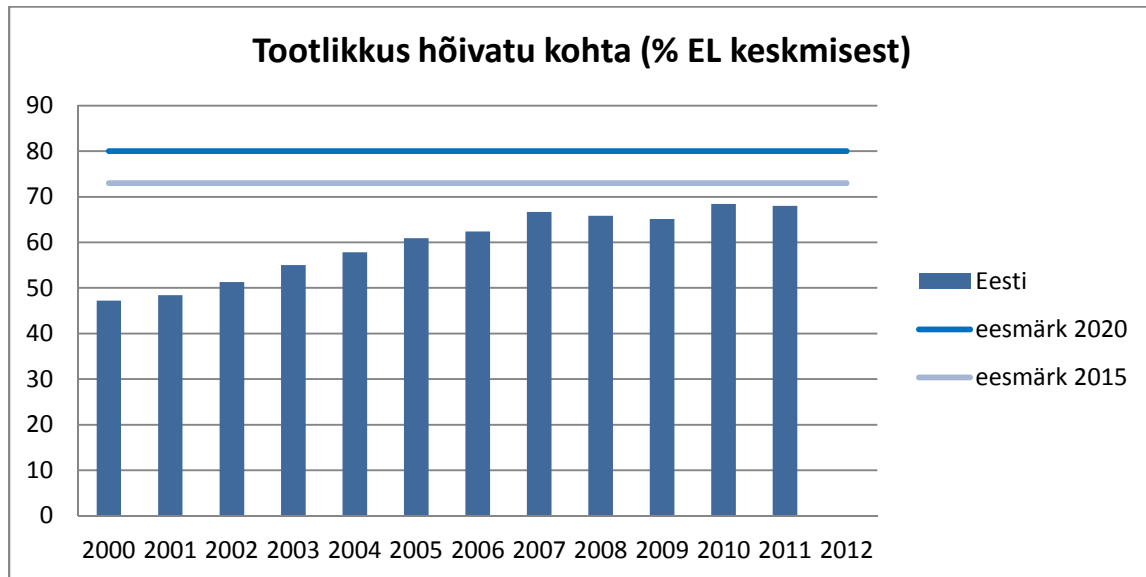
Kesksed näitajad: tööhõive ja tootlikkus

Eesmärk	Algtase 2010	Praegune tase 2012	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
Tõsta tööhõive määra vanusegrupis 20-64	66,4%	71,7%	72%	76%
Tõsta tootlikkust hõivatu kohta Euroopa Liidu keskmisega võrreldes	65,8% (2009)	68% (2011)	73%	80%

Eesti ettevõtete tootlikkuse tõstmine on konkurentsivõime edendamisel üks peamisi ülesandeid ning seda eriti olukorras, kus ettevõtete tootmiskulud on lähenemas arenenud riikide tasemele. Sihttaseme saavutamise eelduseks on võetud, et Eestis tootlikkus hõivatu kohta kasvaks ligikaudu 2 protsendipunkti kiiremini kui EL keskmine näitaja.

2000. aastal oli Eesti tootlikkus töötaja kohta vaid 47,2% Euroopa Liidu keskmisest. Madalalt tasemelt on Eesti tootlikkuse näitaja hõivatu kohta kasvanud Euroopa Liidus keskmisest kiiremini. 2008. aastal alanud majanduskriisi tagajärjel langes Eesti tootlikkuse näitaja EL keskmise suhtes ning aastal 2010. aastal toimus tootlikkuse (sh EL keskmise suhtes) kiire kasv. Kuigi Eesti majandus kasvas ka 2011.

aastal, siis teiste liikmesriikidega võrreldes ülikiire hõive taastumisega seotult tootlikkus hõivatu kohta EL keskmisele ei lähenenud.

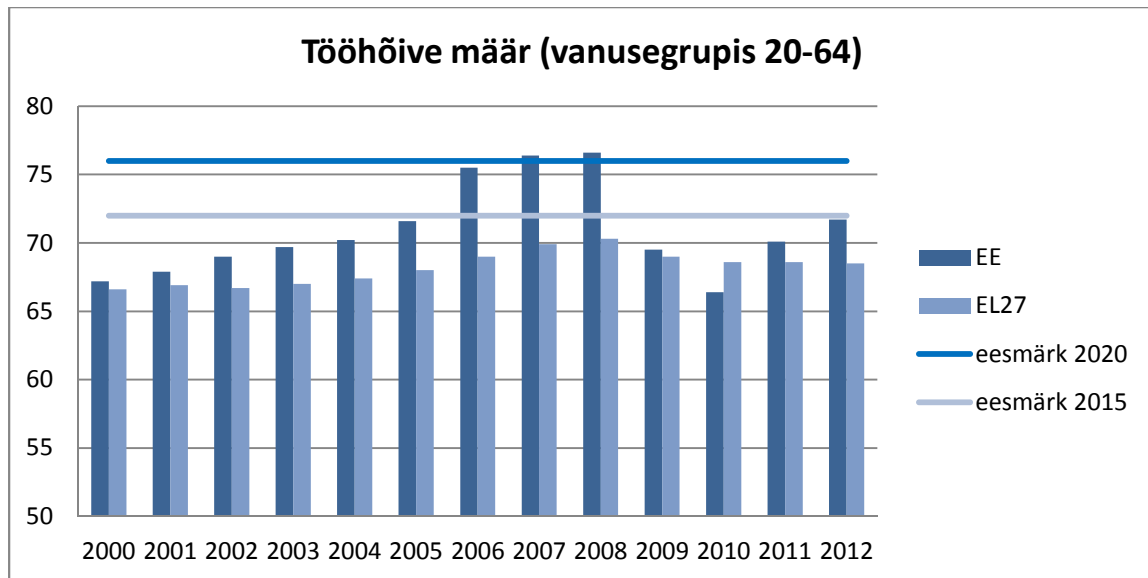
Eesti ettevõtete majandusnäitajate põhjal jätkus 2012. aastal nii müügitulu, tootlikkuse kui kogukasumi kasv kolmandat aastat järjest. Teist aastat kasvasid ettevõtete investeeringud, mida tehti 12% rohkem kui aasta varem. Ettevõtlussektori tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel suurenes 5%, ulatudes hõivatu kohta keskmiselt 20 000 euroni aastas.

2012. aastal kasvas Balti riikide SKP Euroopa Liidus kõige kiiremini (Eestis 3,2%). Samal ajal jätkus tööturu paindlikkust iseloomustavalt ka tööhõive näitaja tõus (2,5%), mistõttu **tootlikkus hõivatu kohta kasvas**. Eurostati andmed Euroopa Liidu võrdlevate tootlikkuse näitajaga 2012. aasta kohta ei ole veel kättesaadavad. Arvestades, et EL keskmine SKP oli languses (-0,3%) ning tööhõive pigem jäi samaks, võib eeldada, et Eesti liikus EL keskmisele tootlikkusele veidi lähemale.

Kuna nii tööga hõivatud isikute kui ka töötatud tundide arv on kiirelt suurenenud, aga ka investeeringud on kasvanud, võib eeldada, et hõive suurenemisest tulenev majanduskasv on amendumas. Lähiaastatel on efektiivsuse teguritest tulenevalt tootlikkuse näitajate kasvutempo taas EL keskmisest kiirem ja 2015. aastaks seatud eesmärk jõuda 73%ni Euroopa Liidu keskmisest on seeläbi saavutatav.

2012. aastal tööhõive 20-64-aastaste vanusegrupis kasvas, jõudes 71,7% tasemele. Sellega on 2015. aasta sihttase peaaegu saavutatud. 2012. aasta keskmine hõivatute arv oli 624 000. Tööhõive kasvu mõjutas kõige rohkem veonduse ja laonduse, info ja side, hariduse ning haldus- ja abitegevuste tegevusaladel hõivatute arvu suurenemine. Varem hõive kasvu vedanud töötlevas tööstuses ja ehituses 2012. aastal hõivatute arv pisut vähenes. Viimasel aastal vedas majanduse ja hõive kasvu ekspordi kõrval ka siseturu taastumine. Kokkuvõttes on aga tööturu struktuur paranenud ning kriisieelsed tasakaalustamatused on suures osas kadunud. Tänu tööhõive suurenemisele on vähenenud nii töötute kui ka majanduslikult mitteaktiivsete inimeste hulk, mida aga samas on

mõjutanud ka vanusstruktuuri muutused (lisandus vähem noori ja sh mitteaktiivseid, suurenes vanem vanuserühm, aga mitteaktiivsete arv jäi samaks).

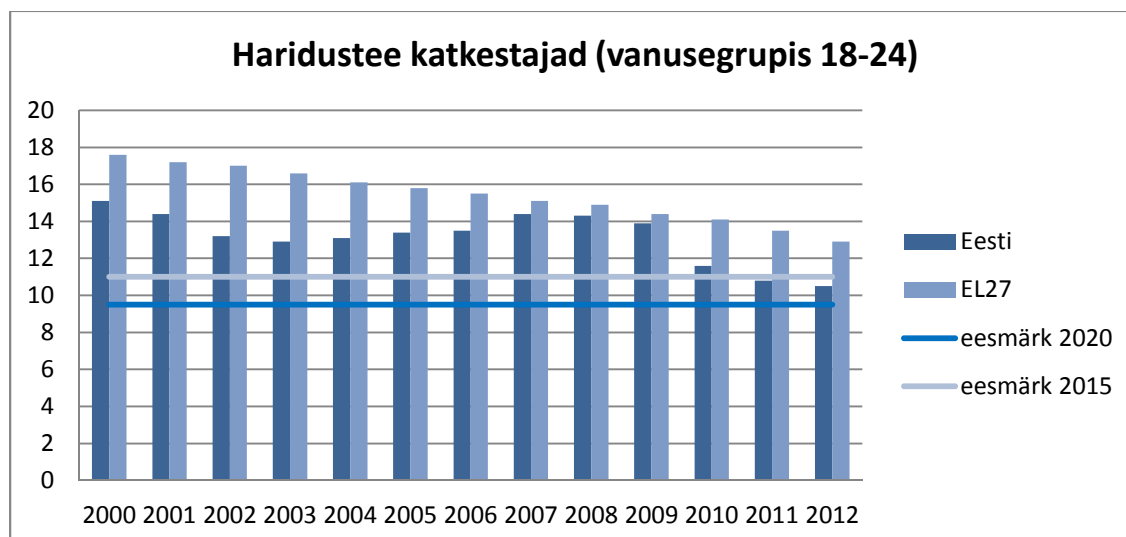

Eeldatavalt tööhõive lähemate aastate perspektiivis hüppeliselt 2010. aastal nähtud viimaste aastakümnete madalaimale tasemele ei lange. Kokku suurenes hõivatute arv 2011. ja 2012. aastal enam kui 50 000 inimese võrra, mis on oodatust oluliselt kiirem. Kuna lähiaastatel 20-64-aastane elanikkond prognoositavalt väheneb, siis 2015. aastaks on seatud eesmärk saavutatav.

Haridus ja sidus ühiskond

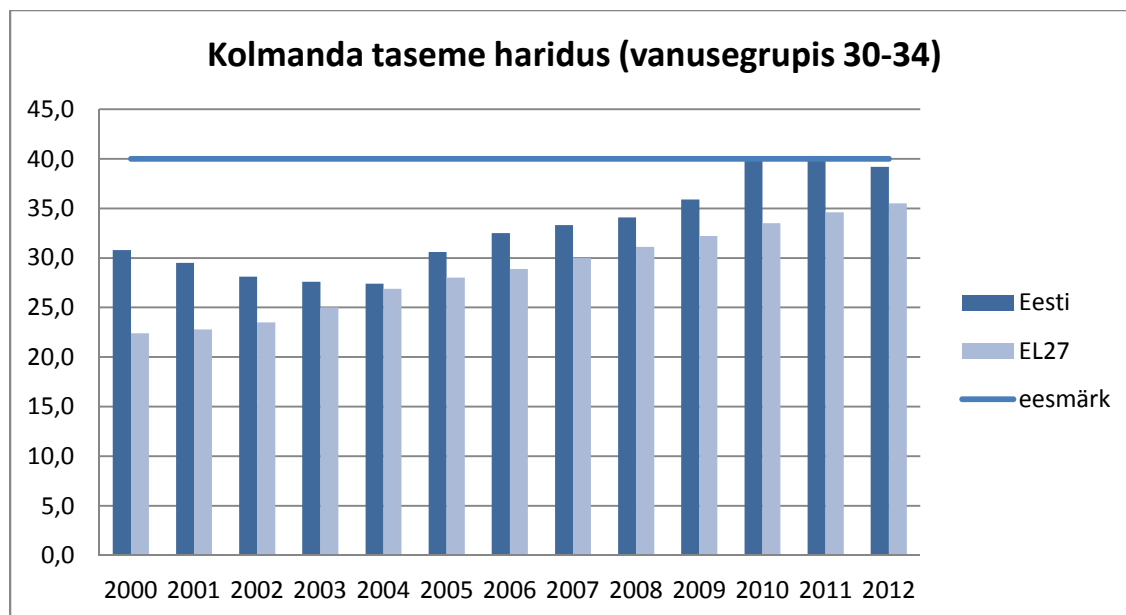
Eesmärk	Algtase 2010	Praegune tase 2012	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
Vähendada haridustee katkestajate osakaalu vanusegrupis 18-24	11,7%	10,5%	11%	9,5%
Suurendada kolmanda taseme haridusega 30-34-aastaste inimeste osakaalu	39,7%	39,2%	40%	40%
Suurendada täiskasvanute (25-64) elukestvas õppes osalemise määra	10,9%	12,9%	15%	20%
Vähendada eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25-64) osakaalu	31,9%	30,31%	32%	30%
Vähendada pikaajalise töötuse määra	7,7%	5,5%	4%	2,5%
Vähendada noorte (15-24) töötuse määra	32,9%	20,9%	15%	10%
Vähendada suhtelise vaesuse määra peale sotsiaalseid siirdeid	17,5%	17,5% (2011)	16,5%	15%
Tööjõus osalemise määra suurendamine (vanusegrupp 15-64)	73,4%	74,5%	74%	75%

2012. aastal vähenes haridustee katkestajate osakaal 10,5%ni, mis on parem näitaja kui 2015. aastaks eesmärgiks seatud 11%. Kuigi eesmärk on täidetud, eeldab selle hoidmine jätkuvat tähelepanu ja ka uusi meetmeid, kuna haridussüsteemist väljalangejate osakaal on viimase 10 aasta jooksul püsinud 13-15% juures. tuleb uute põhikooli ja gümnaasiumi õppekavade rakendamist ja uusi meetmeid, mis pakutakse välja valmivas elukestvas õppe strateegias. Haridustee katkestajate arvu vähenemine annab aluse eeldada, et valitsuse uute õppekavade võetud suund ning eraldi tähelepanu sellele teemale annab tulemusi nii lühi- kui pikaajalised perspektiivis.

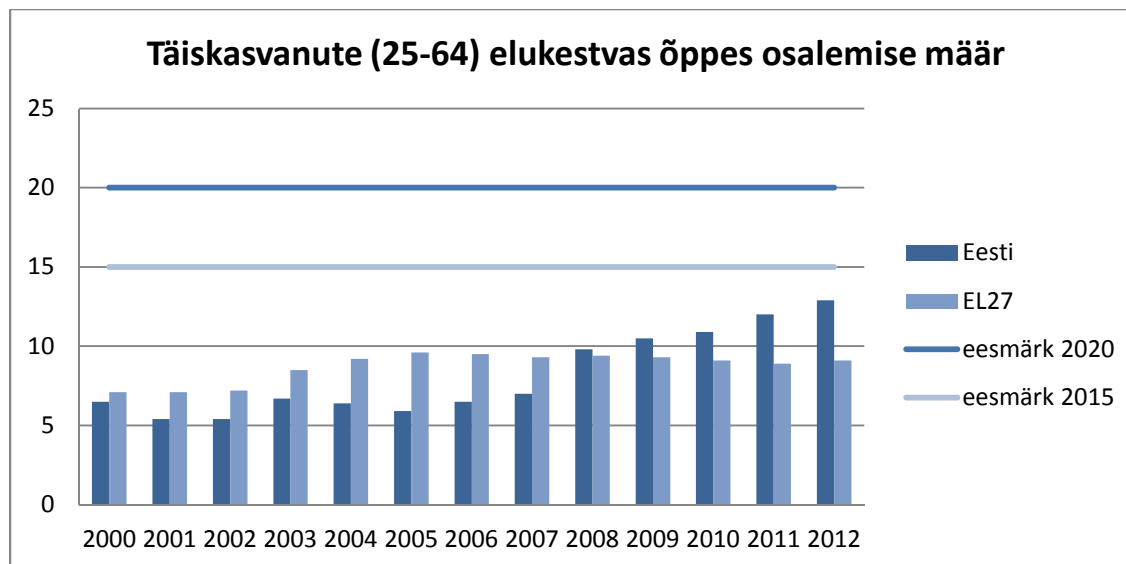

Kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal langes 2012. aastal 39,2%ni, pikemas perspektiivis on osakaal tõusnud. 2009. aastal oli vanusegrupp 30-34 kolmanda taseme haridusega inimeste

osakaal 35,7% ning 2011. aastal ületas see 40% piiri. Eesmärgiks seatud tase on peaaegu saavutatud, edasiseks eesmärgiks on seatud taset püsivalt hoida ka järgnevatel aastatel.

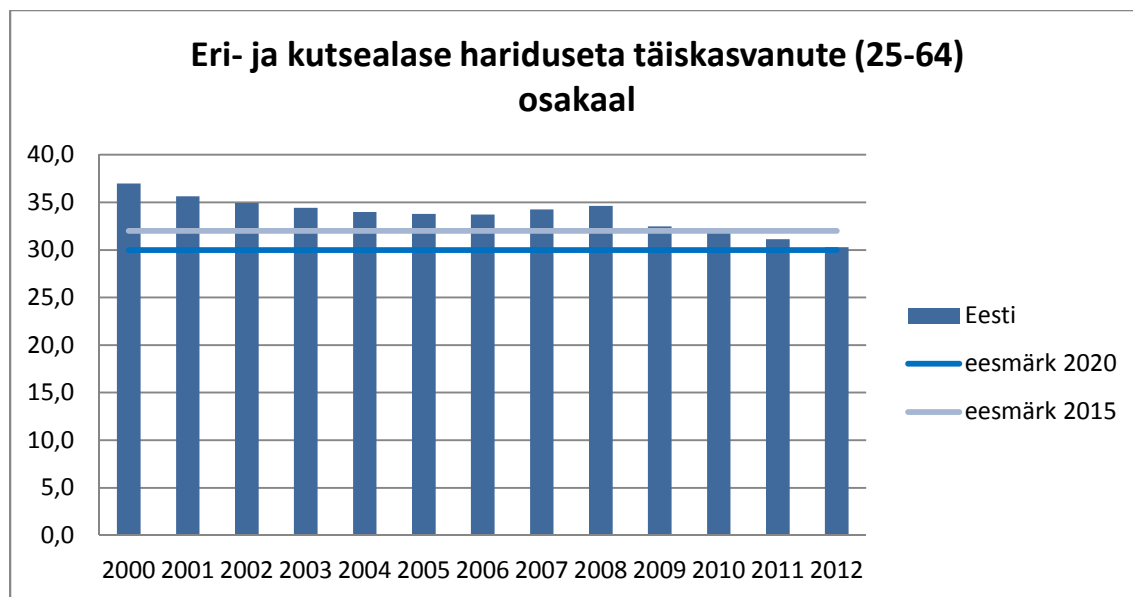
2012. aastal tõusis täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr 12,9%ni, mis on seni kõigi aegade kõrgeim tulemus. Meeste ja naiste osalemine kasvas vastavalt 10,6%-ni ja 14,9%-ni (9,2% ja 14,5% – 2011.a). Oluline on ka, et vanemaealiste (55-64) osalemine suurenes 5,5%-ni (aasta varem 4,6%). Aastatel 2001-2006 oli Eesti täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr vahemikus 4-7%, murrang toimus 2008. aastal toimus, mil Eesti näitaja ületas EL keskmist taset. See annab tunnistust täiskasvanute enesetäiendamise jätkuvalt tõusvast trendist ning annab aluse eeldada, et 2015. aastaks seatud siht suudetakse saavutada.

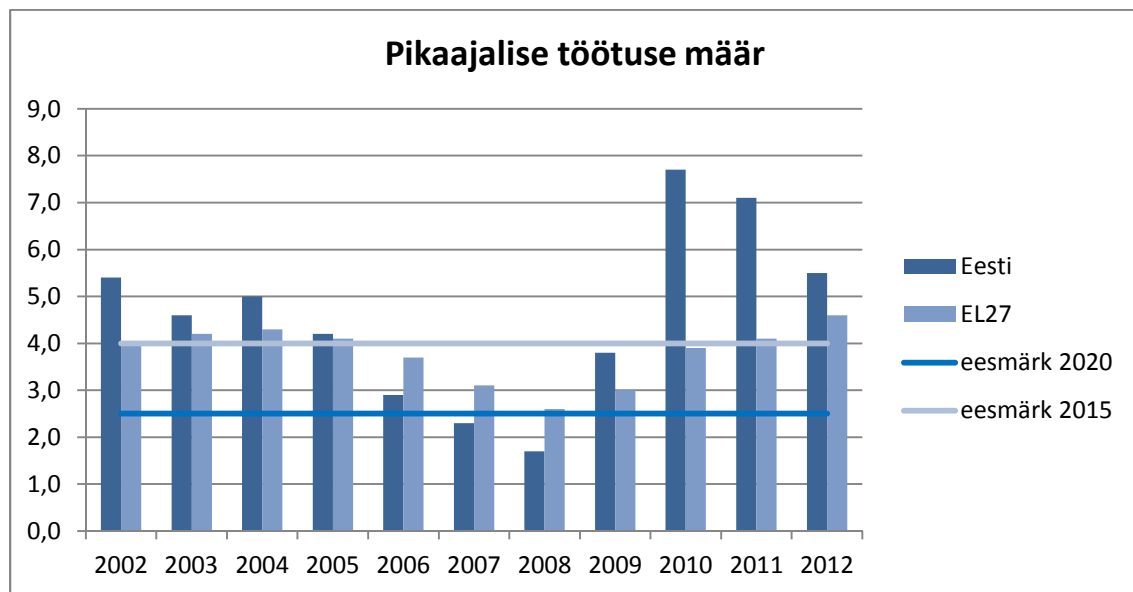
Eri- ja kutsealase hariduseta inimeste rohkus on endiselt väljakutse. Suur osa Eesti tööjõust (vanusegrupis 25-64) on endiselt kas põhi- või üldkeskharidusega ning ei oma erialast haridust (kutse- ja kõrgharidus). 2012. aasta andmetel nende osakaal tööjõus vähenes veelgi, ulatudes peaaegu seatud eesmärgini, olles 30,3%ni tööjõust. Ilma erialase hariduseta isikute arv on mõnevõrra suurem

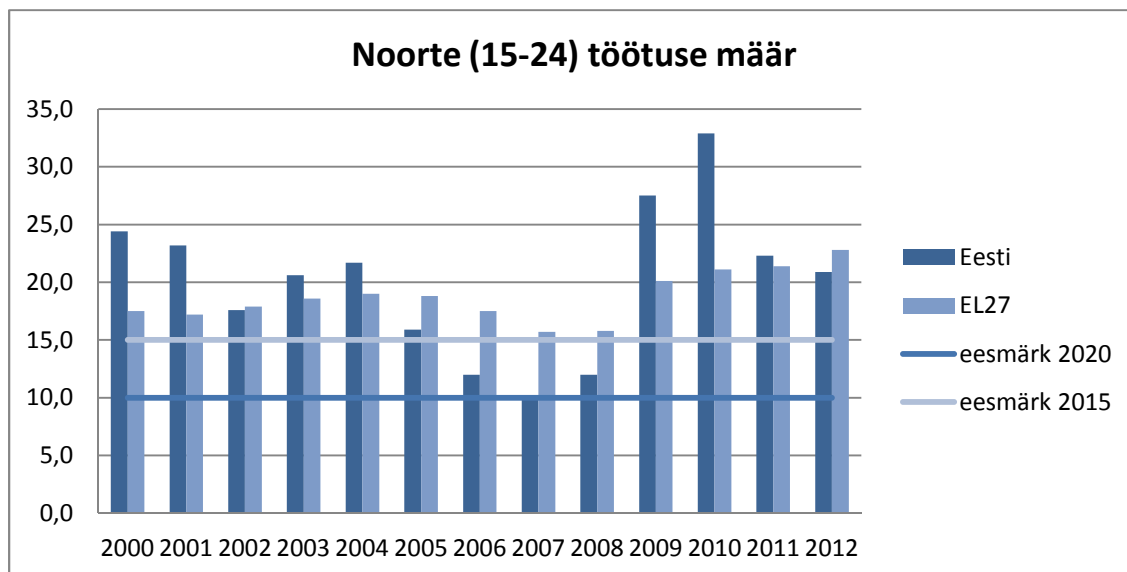
olnud nooremas vanusegrupis. Kahel viimasel aastal on aga ka 25-34 aastaste seas erialase hariduseta osakaal hakanud langema jõudes 2012.a 32,4%-ni.

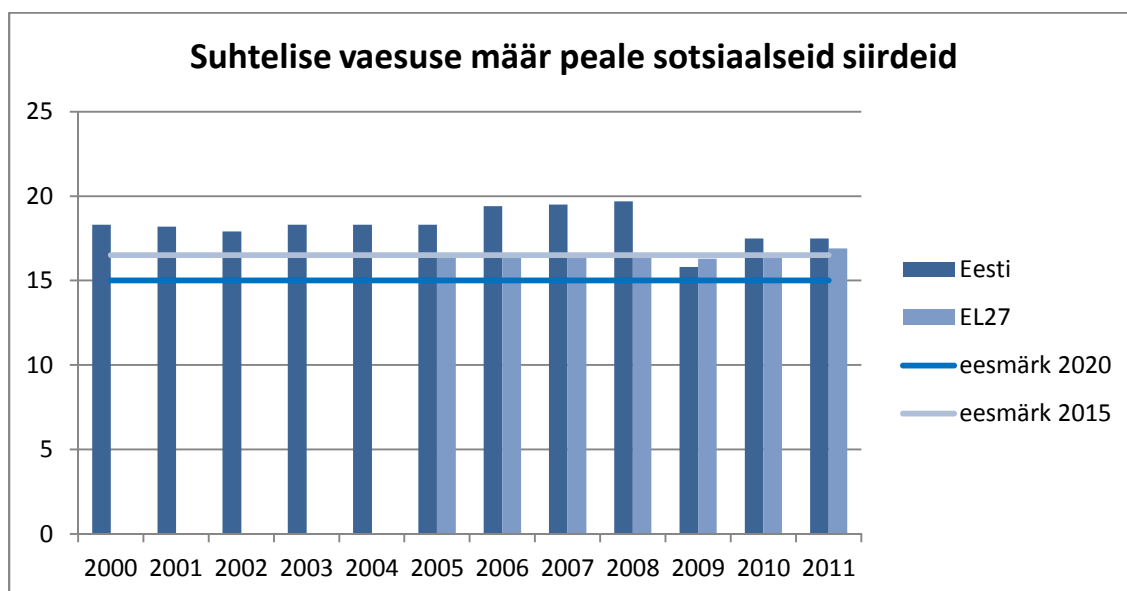
Leevenemas on pikaajalise tööpuuduse probleem. Pikaajalised töötud moodustavad küll endiselt enam kui poole kõikidest töötutest, aga nende koguarv on langemas. Kui 2010. aastal oli pikaajalisi töötuid 7,7% tööjõust, siis 2011.a 7,1% ning 2012.a juba 5,5%. Proportsionaalselt suur osakaal näitab selget vajadust aktiveerivate ja tugiteenuseid pakkuvate meetmete järele.

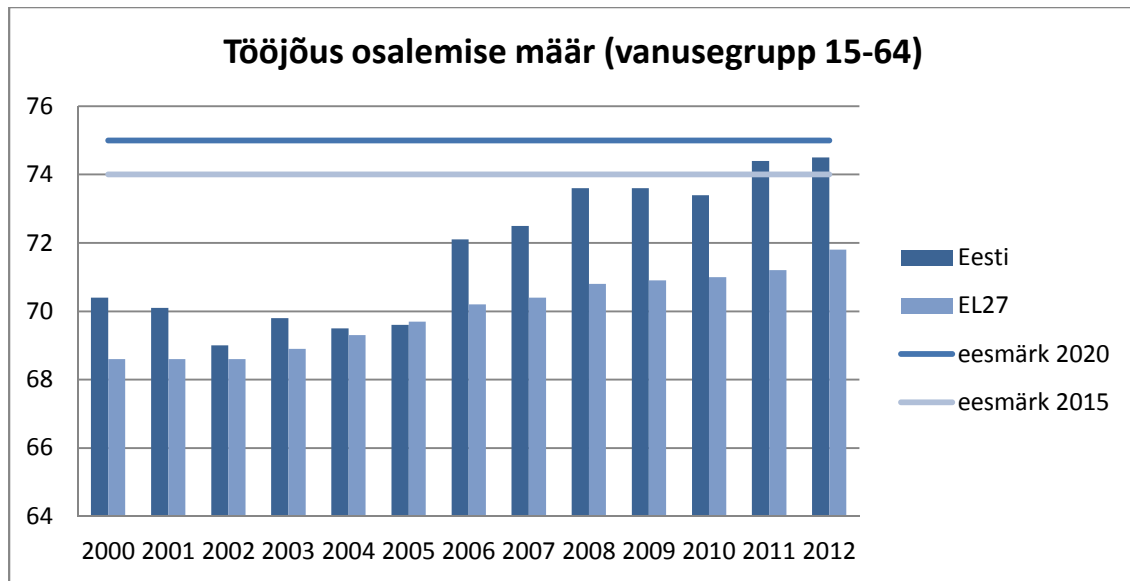
Noorte tööpuudus on vähenenud oodatult kiires tempos, aga on siiski jätkuvalt võrdlemisi kõrge. 2012. aasta näitaja ulatub 20,9%ni, kriisieelsetel buumiaastatel oli see 10-12% juures, enne seda keskmiselt 20% juures. Noorte sihtgrupis toimuvad muutused on olnud järsud, kuna keskmiselt madalama töökogemuse tõttu on nad vähem konkurentsivõimelisemad ja seetõttu liiguvad kriisi ajal kiiremini aktiivselt tööturult välja.

2011. aastal jäi eelmise aastaga võrreldes suhtelise vaesuse määr samale tasemele 17,5%, kusjuures vaesuserisk vähenes lastega peredel ja veidi suurenes vanaduspensionäridel. Perioodil 2000-2008 on suhtelise vaesuse määr Eestis püsinud 18-19% piirimail. 2009. aastal oli suhtelise vaesuse määr peale sotsiaalseid siirdeid 15,8%, mis on viimaste aastate madalaim. Suhtelise vaesuse määra vähenemine tulenes sissetulekute ühtlustumisega kaasnenud vaesuspiiri langusest ning sotsiaalkaitsehüvitiste taseme säilimisest, samuti pensionide 5%lisest tõusust. Seejärel toimunud suhtelise vaesuse määra suurenemine on peamiselt tingitud vaesuspiiri tõusust, mis toimus jätkuva tööhõive ja sissetulekute suurenemise tulemusena. Võrreldes kriisieelse ajaga on Eestis vaesusrisk vähenenud, sh eriti vanaduspensionäride ja üksi elavate üle 65-aastaste inimeste seas.

Töøjõus osalemise määra 2015. aasta eesmärk on alates 2011. aastast täidetud, mis on koos tööhõive suurenemise ja tööpuuduse vähenemisega väga positiivne areng.

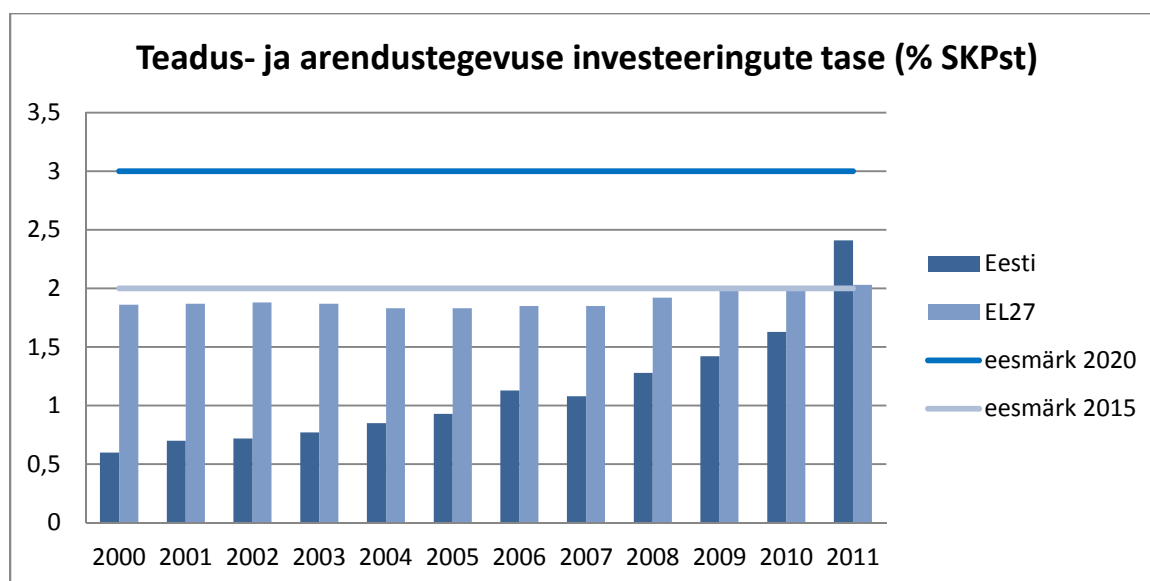

Üldiselt on arengud hariduse ja tööturu valdkonnas olnud positiivsed. Kaheksast näitajast kolme puhul on juba jõutud 2015. aastaks planeeritud tasemele, kolme puhul on selgelt positiivne trend. Olulisemateks probleemideks on jätkuvalt pikaajaline tööpuuduse kõrge osakaal ning pidevat valitsuse tähelepanu vajab noorte tööpuuduse vähendamine.

Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond

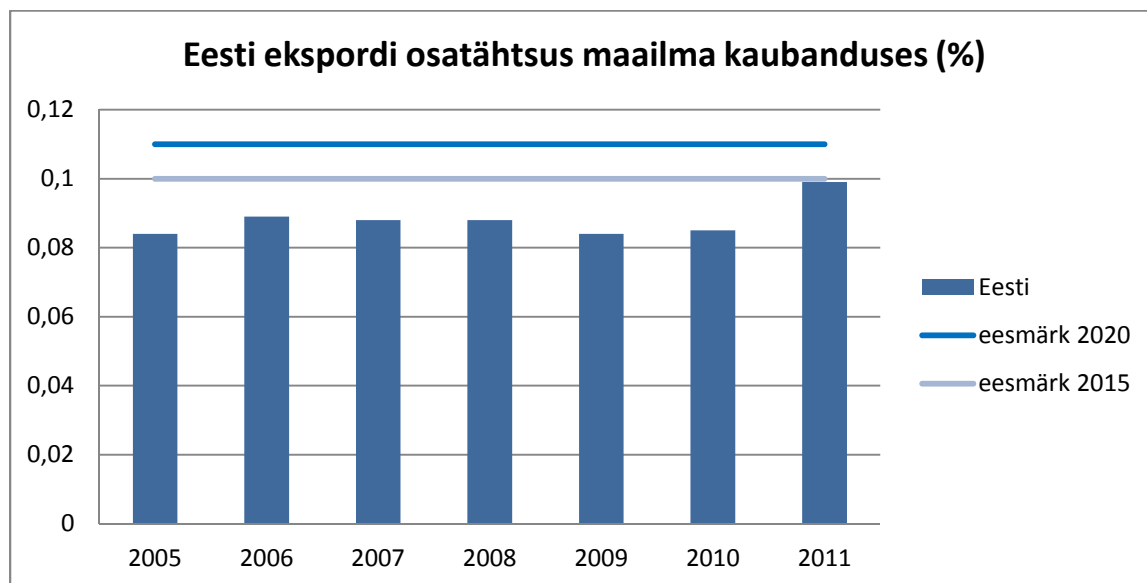
Eesmärk	Algtase 2009	Praegune tase 2011	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
Tõsta teadus- ja arendustegevuse investeringute taset	1,42%	2,41%	2%	3%
Suurendada Eesti ekspordi osatähtsust maailma kaubanduses	0,085%	0,099%	0,1%	0,11%
Tööjõukulude kasv ei ületa oluliselt tootlikkuse kasvutempot	-2,8%	2,3% (2012)	0%	0%

2011. aastal oli teadus- ja arendustegevuse intensiivsus ehk osakaal majandustegevusest 2,41% SKPst. Kogukulutuste nominaalmaht oli 384,5 miljonit eurot, mis on Eesti läbi aegade suurim. Mahu kasv võrreldes eelmise aastaga oli hüppeline, üle 65%. Viimaste aastate tõus on saavutatud ettevõtlussektori suurenenud panuse toel, seda eelkõige õlitööstuses tehtud ülisuurte investeringute tõttu. Samas jätkus ka ilma selle sektorita stabiilne kasv. Kasumitaotluseta sektorite kulutuste kasv oli 22%. Kahel viimasel aastal on erasektori kulutused ületanud kasumitaotluseta sektori kulutusi, ulatudes viimati 63,1%ni kogukulutustest. Majanduse langusperioodil vastuvõetud otsused avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse investeringute varasemaks toomise ja suurendamise näol, on parandanud ka erasektori teadus- ja arendustegevust.

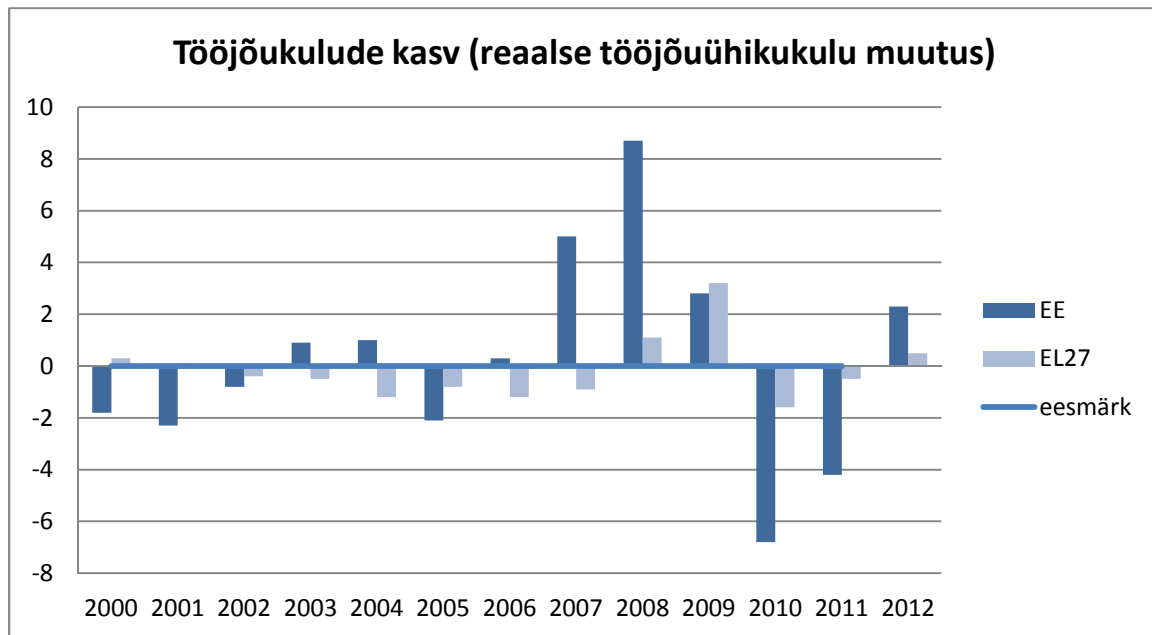
2012. aastal kasvas Eesti kaupade ja teenuste eksport 7,7% võrreldes eelneva aastaga. Kaupade ja teenuste ekspordi kogumaht oli 15,7 miljardit eurot. Kaupade eksport kasvas eelneva aastaga võrreldes 4,5% ja import 9%. Kaupu eksporditi 12,6 miljardi euro eest ja imporditi 13,8 miljardi euro eest. Võrreldes 2011. aastaga kasvas kõige enam põllumajandussaaduste ja toidukaupade eksport (14,5%), keemia ning keemiatoodete eksport (14,5%) ja plasti- ning kummitoodete väljavedu (9,9%). Kõige enam vähenes mineraal- ja metalltoodete väljavedu (9,1%). Kaubajaotiste ekspordi osatähtsus jagunes 2012. aastal järgmiselt: masinad ja seadmed (29% kogueksportist), mineraalsed tooted (15%

kogueksportid), põllumajandussaadused ja toidukaubad (9% kogueksportid). Kriisijärgselt on olnud konkurentsivõimelisemad kõrgema lisandväärtusega sektorid (masinad ja seadmed, keemiatooted).

Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) kasvas 2012. aastal varasema aastaga võrreldes 3,2%. SKP jooksevhindades oli 16,99 miljardit eurot. Kaupade ja teenuste eksport jooksevhindades moodustas 2012. aastal 92,5% SKPst. 2011. aastal moodustas Eesti eksport *World Trade Organisation* (WTO) andmetel 0,099% maailma kogueksportid. Eesti kaupade ekspordi osatähtsus oli 0,092%, teenuste ekspordi osatähtsus oli 0,130% maailma kaubandusest.

Ettevõtete tootlikkuse näitajad on kasvanud tööjõukuludest kiiremini, mis on Eesti konkurentsivõimet välisurgudel suurendanud. Kui eelmise majandusliku buumiaastail ületas tööjõukulude kasvutempo oluliselt tootlikkuse oma, siis 2010. ja 2011. aastal on tasakaalustamatused vähenenud. Vahepeal tekkinud tööviljakuse ning palkade vaheline suhe on järsult paranenud, reaalse tööjõuühikukulu näitaja oli neil aastatel vastavalt -6,6% ja -2,8% ning nominaalse tööjõuühikukulu näitaja -5,6% ja 0,8%.

Eesti Statistikaameti andmetel suurenes 2011. aastal ettevõtete tunnitootlikkus 15%, samas ettevõtete keskmine tööjõukulu tunnis 6%, mis näitab samuti, et tööjõukulude liiga kiire kasvu tõttu tasakaalustamatuse tekke ohtu veel ei ole. Järgnevatel aastatel nominaalne näitaja prognoositavalt taas veidi tõuseb, kuid reaalse tööjõuühikukulu muutuse jäämine nulli ligidale on jõukohane.

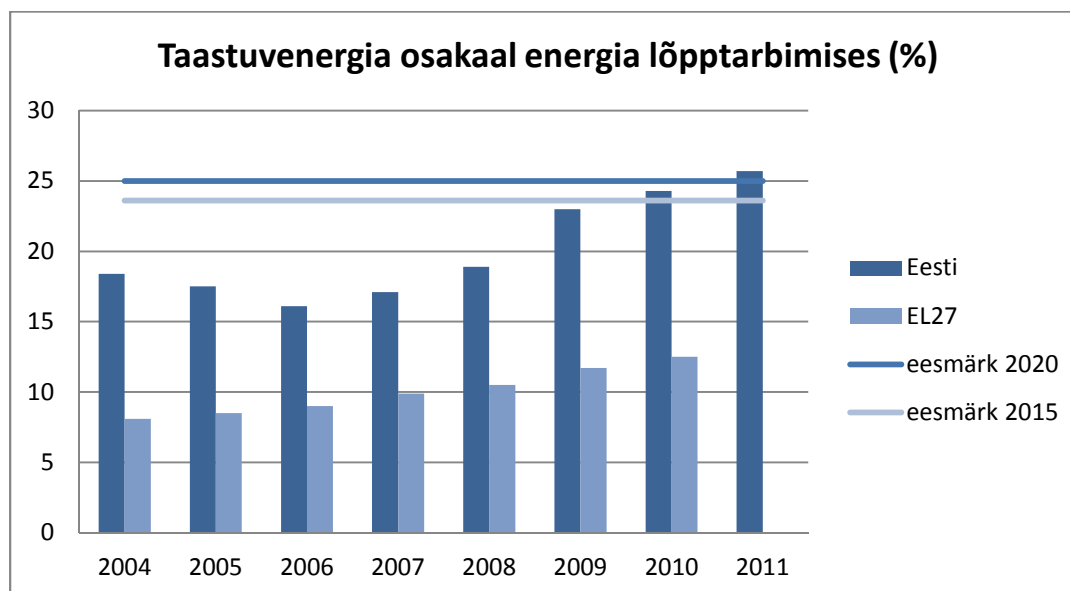
Makromajanduslike tasakaalustamatuste protseduurides jälgitakse nominaalse tööjõuühikukulu muutust, sihttasemega mitte ületada kolme aasta summas 9%. Selleks, et vältida dubleerimist ning paremini peegeldada tootlikkusest mitte kiirema palgakasvu eesmärki, võeti alates 2012. aastast Eesti 2020 kontekstis kasutusele reaalse tööjõukulu näitaja koos 0% sihttasemega.

2012. aastal kiirenes nominaalse tööjõu ühikukulu kasv 5,6%ni. Palgakulude suhe SKPsse lähiaastatel prognooside kohaselt ei muutu.

Keskkonnasõbralik majandus ja energeetika

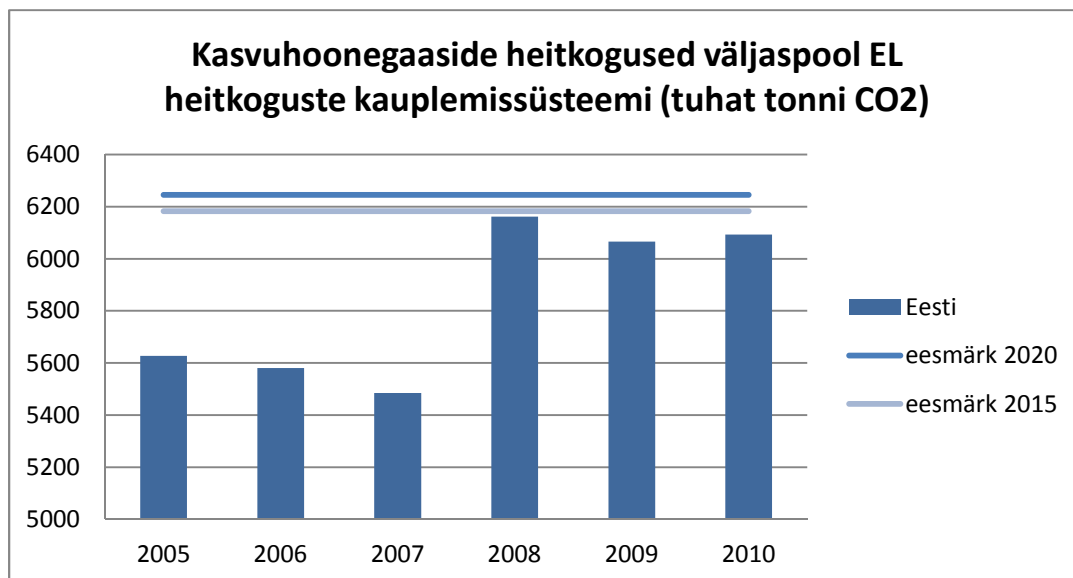
Eesmärk	Algtase	Praegune tase 2011	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
Kasvuhoonegaaside heitkoguste piirmäär võrreldes 2005. a tasemega	5647 tuhat tonni (2005)	6021 tuhat tonni ¹	6156 tuhat tonni	6269 tuhat tonni (+10%)
Taastuenergia osakaalu tõstmine 25%ni energia lõpptarbimisest	18,9% (2008)	25,7%	23,6%	25%
Energia lõpptarbimise taseme säilitamine 2010. aasta tasemel	2818 ktoe (2010)	2761 ktoe	2986 ktoe	2818 ktoe

2011. ja 2012. aastal oli taastuenergia osakaal lõpptarbimises 25%, mis täidab sisuliselt 2020. aasta eesmärgile. Viimastel aastatel on toimunud pidev taastuenergia osakaalu suurenemine. Suurim taastuvate energiaallikate potentsiaal asub biomassi sektoris, lisaks on head perspektiivid tuuleenergia, biogaasi ja väikehüdroelektrijaamade arendamisel.

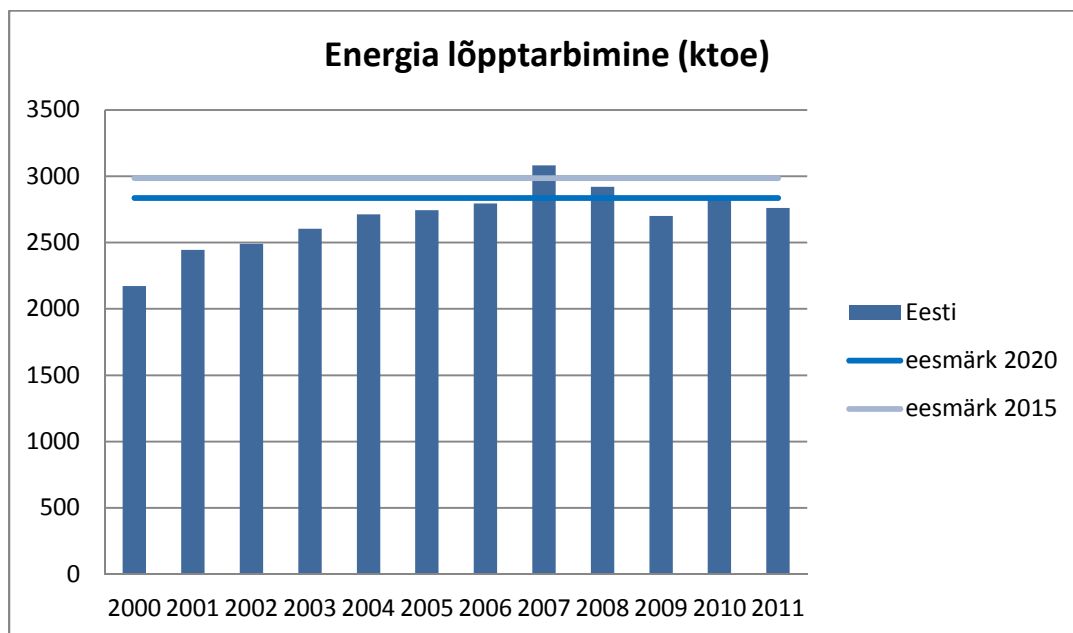

Teiste keskkonnasõbraliku majanduse valdkonna näitajate värskemad statistikat ei ole veel avaldatud. Pikemas perspektiivis **on Eestis viimastel kümnenditel kasvuhoonegaaside (KHG) heitkoguseid märkimisväärselt vähendatud**. Tuleb jälgida, et energia lõpptarbimine ja kasvuhoonegaaside heitkogused ei suureneks olukorras, kus majandustegevus on kriisist taastumas ning nii era- kui tööstuse energiatarve võib suureneda. Riiklikud eesmärgid on seatud kauplemissüsteemi mitte kuuluvatele sektoritele (hooned, transport, põllumajandus, jäätmed jm), kus Eesti heitkogused ei tohi aastaks 2020 suureneha enam kui 10% võrreldes 2005. a tasemega.

¹ 2008.-2010.a tase

Lõpptarbimise hoidmine 2010. aasta tasemel eeldab energiasäästu suurendamist pea kõikides sektorites, millest olulisemad on kodumajapidamised, tööstus, transpordi ja avalik sektor. 2011. aasta andmetel energia lõpptarbimine vähenes 2,8% võrra, mis tähendab, et näitaja jääb seatud eesmärgi piiresse.

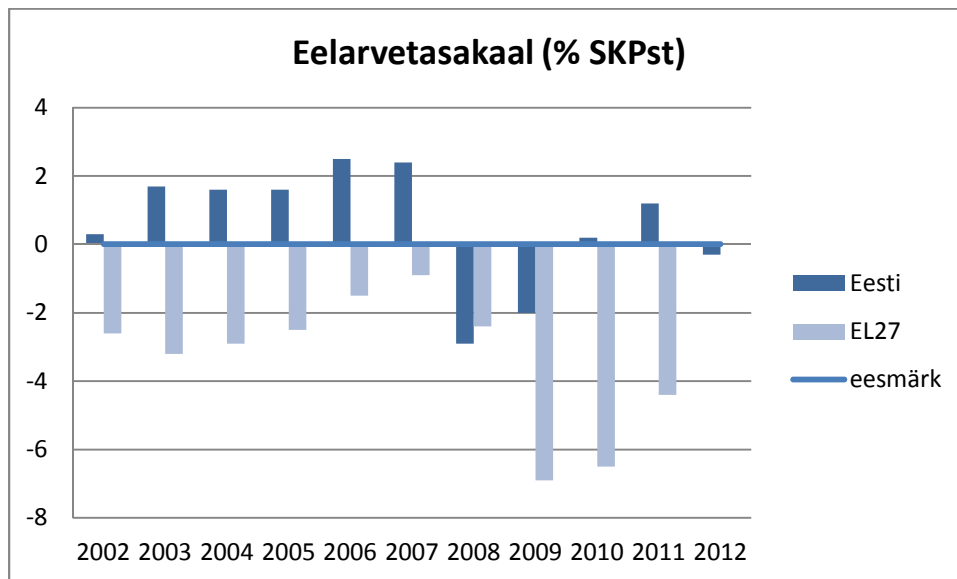

Jätkusuutlik ja kohanduv riik

Eesmärk		Algtase 2010	Praegune tase 2012	Eesti eesmärk 2015	Eesti eesmärk 2020
Valitsussektori tasandatud hoidmine ²	struktuurselt eelarveülejäägi	0,1%	1,0%	0,7%	>0%

Ühtlustatult riigi eelarvestrateegia ja stabiilsusprogrammi kesksete eesmärkide näitajatega jälgitakse Eesti 2020 puhul **valitsussektori struktuurselt tasandatud eelarvepositsiooni, mis 2012. aastal oli 1,0% ülejäägiga**. Sarnaselt stabiilsusprogrammile ja riigi eelarvestrateegiale seatakse struktuurse eelarvepositsiooni sihttase 2015. aastaks 0,7% SKPst. Vastavalt majandusprognoosile täpsustatakse numbrilist eesmärki igal aastal uuendatavas ja 4 aastat ette vaatavas riigi eelarvestrateegias, pikemas perspektiivis on eesmärgiks ülejäägi hoidmine.

Valitsussektori koondeelarve kulud olid tuludest 2012. aastal 54,3 miljardi võrra suuremad, mis tähendab, et eelarve oli nominaalses arvestuses puudujäägiga -0,3% SKPst.

2012. aasta lõpuks oli **avaliku sektori võlatase 10,1% sisemajanduse koguproduktist**, tõustes hüppeliselt 3,9 protsendipunkti. Valitsemissektori konsolideeritud võlg oli 1,7 miljardit eurot, kasvades varasema aastaga võrreldes 70%.

² Eesti 2020 uuendamisel 2012. a aprillis asendati algselt kasutatud avaliku sektori võlataseme näitaja valitsussektori struktuurse ülejäägi eesmärgiga.

Eesti 2020 raames võetud laiendatud euroala pakti kohustuste rakendamine

2011. aasta 24.-25. märtsi Ülemkogul leppisid valitsusjuhid kokku laiendatud euroala pakti, mille eesmärgiks on struktuursete reformide läbiviimine majanduse konkurentsivõime ja tööhõive suurendamiseks, riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tugevdamiseks ja finantsstabiilsuse tagamiseks.

2012. aastal võttis Eesti laiendatud euroala pakti raames kaksteist reformikohustust, kinnitades need valitsuse otsusega 26. aprillil riiklikus reformikavas „Eesti2020“. Reformid tuleb ellu viia 2013. aasta suveks ning nende täitmise hetkeseisu ülevaade on järgmine:

- **neli on hetkeseisuga ellu viidud** – (1) töötuskindlustuse maksemäära langetamine, (2) gaasituru avamise eelduseks olevad seadusemuudatused, (3) üldhariduse rahastamise põhimõtete arendamine (4) gümnaasiumivõrgu korrastamise programmi käivitamine;
- **kuus on plaanitud 2013. aasta suveks ellu viia** – (1) keskkonnasõbraliku ühistranspordi investeeringute programm; (2) energiasäästu investeeringute esimene etapp, (3) seadusandlik baas kutseõppe õppekavade kaasajastamiseks, (4) finantsarvestuse ja personaliarvestuse tsentraliseerimine, (5) EL vahendite juhtimissüsteemi reform, (6) ettevõtlustoetuste lihtsustamine;
- **kaks eeldatavalt hilineb mõne kuu võrra** – (1) uus töövõime skeem, (2) madala konkurentsivõimega noorte tööhõive tõstmise uue programmi väljatöötamine.

Täpsem täitmise seis laiendatud euroala pakti alapeatükkide lõikes:

a. Majanduskasvu ja konkurentsivõime edendamine	
1. Gümnaasiumivõrgu korrastamine ja investeeringute programmi käivitamine koolivõrgu kvaliteedi tõstmiseks	Kokku on lepitud võrgu korrastamise põhimõtted gümnaasiumihariduse kvaliteedi ja valikuvõimaluste tugevdamiseks. Taristu investeeringute taotlused on esitatud ja aprillis otsustatakse rahastatavad objektid. Programmi maht on 23,67 mln eurot.
2. Üldhariduse rahastamise põhimõtete arendamine hariduse kvaliteedi tõstmiseks ja õpetajate väärtustamiseks	Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused on Riigikogus II lugemisel. Kohalikele omavalitsustele antavate haridusega seotud toetuste komponendid muutuvad 2013. aastast selgesõnaliselt sihtotstarbeliseks ning eraldistes eristatakse põhikoolide ja gümnaasiumide õpetajate palgaraha.
3. Gaasituru avamine	Turu avamise eelduseks olevad maagaasiseaduse muudatused võttis Riigikogu vastu juunis 2012. Täiendused sätestavad muuhulgas kohustuse maagaasi põhivõrgu omandiliseks eristamiseks hiljemalt 2015. aastaks.
4. Keskkonnasõbraliku ühistranspordi investeeringute programmi rakendamine	Soetatud on 110 uut ja keskkonnasäästlikku bussi maakonnaliinide ja Tallinna linnaliinide teenindamiseks, millest on suurem osa kasutuses. Lisaks on sõlmitud lepingud 10 maagaasi- ja hübriidajamiga bussi ostmiseks Narva ja Pärnu liinidele ning 16 uue trammi ostmiseks Tallinna reisijaterohkeimale ja pikimale liinile.

5. Energiasäästu investeeringute esimese etapi lõpuleviimine	Paketi kogumahuks on ligikaudu 198 miljonit eurot, millest suurima osa moodustab avalike hoonete renoveerimine mahus 146 miljonit eurot. Korterelamute ja eramute rahastamise vahendid on sisuliselt ära kasutatud.
6. Ettevõtlustoetuste lihtsustamine ja parem suunamine konkurentsivõime tõstmisele	Toetuste süsteemi uuendamine ja finantsinstrumentide laiem kasutuselevõtt toimub EL 2014-2020 vahendite kasutamise ettevalmistuste käigus.
b. Võitlus töötuse ja kriisi sotsiaalsete tagajärgedega	
7. Tööjõu maksukoormuse vähendamiseks töötuskindlustuse maksemäära langetamine 2013. aastal	Valitsuse 2012.a septembri määrusega vähendati kindlustatud töötajate maksemäära 2,8%-lt 2,0%-le ning tööandja määr 1,4%-lt 1,0%-le
8. Töö- ja kutsehaiguskindlustuse loomine koos uue töövõime skeemiga	Reformi ulatuse põhimõtted on ettevalmistatud, vajalikud seaduseelnõud on plaanis valitsusse tasandil otsustamiseks tuua III kvartalis. Arutelud Riigikogus lükkuvad IV kvartalis.
9. Uute programmide väljatöötamine madala konkurentsivõimega noorte tööhõive parandamiseks	Koostamisel on ühiskava noorte töötuse vähendamiseks, mis keskendub eelkõige ennetusele, sihtgrupi ülesleidmisele ja motiveerimisele ning noortespetsiifilistele tööturumeetmetele.
10. Kutseõppe õppekavade kaasajastamine	Oluliste uuenduste aluseks luuakse seadusandlik baas, uus kutseõppeasutuse seadus on Riigikogu menetluses II lugemisel. Õppekavad muudetakse väljundipõhiseks, sidustatakse Eesti kvalifikatsiooniraamistikuga ning õppekavarühmad akrediteeritakse tööandjate ja ettevõtjate poolt.
c. Avaliku halduse moderniseerimine	
11. Finantsarvestuse ja personaliarvestuse tsentraliseerimise reformi lõpuleviimine	Loodud on keskne Riigi Tugiteenuste Keskus, mis osutab 2013.a algusest finants-, personali- ja palgaarvestuse teenust Justiitsministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Rahandusministeeriumile koos nende haldusaladega.
12. Euroopa Liidu vahendite juhtimise ja tugisüsteemide reform	Juhtimissüsteemide muudatuste peamine sisu on koondada funktsioone ja ülesandeid ning vähendada juhtimistasandeid. Sealhulgas on plaanis koostada ühtekuuluvusfondide tulemuslikumaks ja efektiivsemaks rakendamiseks nende kohta üks rakenduskava.

Riigipõhiste soovitude täitmine

Järgnevalt on toodud Eestile 2013.a juuni ülemkogul tehtud riigispetsiifiliste soovitude (*country specific recommendations* – CSR) täitmiseks rakendatud meetmed ja ellu viidud tegevused. Loetelus on toodud tegevused, mis on aruande esitamise ajaks teostatud. Uued reformid ja poliitikamuudatused on ära toodud uuendatud Eesti 2020 kavas (sh laiendatud euroala pakti uued kohustused) ja selle tegevuskavas.

Usaldusväärse eelarveseisundi säilitamine

(1) Säilitada usaldusväärne eelarveseisund, rakendades väljatöötatud eelarvekavasid, tagades keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamise hiljemalt 2013. aastaks ja kindlustades kulueesmärgist kinnipidamise. Täiendada kavandatud tasakaalus eelarve nõuet rohkem siduvate mitmeaastaste kulueesmärkidega keskpika perioodi eelarveraamistiku raames, jätkata avaliku sektori kulutuste tõhususe suurendamist ja rakendada meetmeid maksudistsipliini edendamiseks.

Valitsus järgib eelarvestrateegias seatud eesmärke, et kasutada lähiaastaid kestliku arengu ja üldise soodsa majanduskeskkonna kindlustamiseks. 2013. aasta eelarve ja kevadise majandusprognoosi põhjal on **struktuurne eelarvepositsioon ülejäägiga 0,3%**, nominaalselt on eelarve väikeses puudujäägis (-0,5% SKPst). 2013. aasta eelarvepositsioon võib sattuda surve alla, mille põhjuseks on pigem võimalikud muutused väliskeskkonnas, sisenõudluse osas sisemaistest teguritest tingitud radikaalseid muutusi ette näha ei ole.

Valitsuse **keskpika perioodi eelarvepositsiooni eesmärgiks** (*medium-term objective*, MTO) on **valitsussektori eelarve struktuurne ülejääk**. Koos Eesti 2020 kavaga komisjonile edastatav stabiilsusprogramm näeb **valitsuse fiskaalpoliitilise eesmärgina ette struktuurse ülejäägi nii 2014. aastal kui järgnevatel aastatel**. Selleks parandatakse riigi eelarvestrateegias võrreldes Rahandusministeeriumi 2013. aasta kevadise majandusprognoosiga 2015. aasta struktuurset eelarvepositsiooni 0,2% SKPst (täpsemalt kirjeldatakse stabiilsusprogrammis). Tulemusena peaks olema saavutatav eelarve nominaalne ülejääk aastaks 2015. Valitsussektori võlakoormus kasvab peamiselt tulenevalt EFSFi mõju mõningasest suurenemisest, keskvalitsuse võlakoormuse suurendamine vajalik pole.

Mitmeaastased kulueesmärgid on riigi eelarvestrateegias pikemas perspektiivis vajalikud ja need sätestatakse **uue 2014.a jaanuarist jõustuva riigi finantsjuhtimise seadusega**. Valitsuse prioriteediks on maksulaekumiste ja maksudistsipliini parandamise meetmete rakendamine konkreetsetes sektorites (ehitus, tootlustus, hotellindus).

Avaliku sektori kulutuste tõhususe suurendamiseks:

- pööratakse eelarvestrateegias tähelepanu palgatõusu ja töökohtade kasvu surve vältimisele **läbi tööprotsesside tõhustamise**;
- on välja töötatud **töövõimeskeemi reformi** põhimõtted ja alustatud vajalike eelnõude ettevalmistamist;
- jätkatakse valdkondade kaupa **eripensionite ja soodustingimustel vanaduspensionite reformiga**;
- viiakse ellu **tugiteenuste ja kinnisvarahalduse konsolideerimise ning tsentraliseerimisega** seotud tegevusi.
- Riigihangete **kesksete hankijate määramisel** on esimese kompetentsikeskusena Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK) määratud korraldama infotehnoloogiaalaseid riigihankeid.

Sotsiaaltoetuste süsteemi tulemuslikumaks muutmine ja töötamise stimuleerimine

(2) Parandada tööstiimuleid, ühtlustades sotsiaaltoetuste süsteemi ning suurendades invaliidsus-, töötus- ja vanemahüvitiste määramise paindlikkust, tagades samal ajal piisava sotsiaalkaitse. Parandada sotsiaalteenuste osutamist, suunates samal ajal paremini pere- ja vanemahüvitisi ning tühistades sellised lastega seotud tulumaksuvabastused, mis ei ole otstarbekad. Suurendada noorte ja pikaajaliste töötute osalust tööturul.

Tööstiimulite parandamiseks on valitsuse pikaajaliseks sihiks **tööjõu maksukoormuse vähendamine**. Ühe töötamise stiimulina otsustas valitsus koostöös tööturupartneritega vähendada alates 2013. aastast töötuskindlustusmaks määra nii töötajatel kui tööandjatel, kokku 4,2%-ilt 3%-ile. Üldises maksukoormuse struktuuris on **tööjõumaksude osakaal** viimase viie aasta jooksul langenud 4,3% võrra 50,5%le. See vastab valitsuse järk-järgulisele ja eelarveneutraalsele maksukoormuse ümberkujundamise eesmärgile, kuna samal ajal on suurenenud **tarbimismaksude** osatähtsus 5,3% võrra 42,1%ni.

Üks valitsuse olulisemaid käimasolevaid reforme on **töövõimekeemi reform ning tööõnnetuskindlustuse loomine**. Selle kaudu on võimalik suurendada piiratud töövõimega inimeste töötamise võimalusi ning pakkuda samal kulutuste tasemel rohkem teenuseid. Hüvitise saajate suur osakaal tööealistest elanikest on eelkõige seotud praeguse töövõimetuse hindamise ja hüvitamise põhimõtetega. Need on praegu meditsiinilise seisundi kesksed ega arvesta isiku tegelikku töövõimet. See omakorda põhjustab praegu hüvitisesaajate kõrge juurdekasvu ja madala väljumise hüvitiskeemist tagasi tööturule, enamasti jäädakse vanaduspensionile. Reformi tulemusel on võimalik hinnata põhjalikumalt sihtgruppi kuulujate töövõimet, pakkuda sellele vastavaid teenuseid nii võimalikele töötajatele kui tööandjatele, tagada tugiteenused ja abivahendid

Edasiminekut **tööturuteenuste ja nendega seotud sotsiaalteenuste osutamises** näitab **aktiivsetes tööturumeetmetes osalejate osakaalu pidev kasv**. Kui 2010. aastal osales neis keskmiselt iga kümnes registreeritud töötaja, siis 2011. aastal juba iga viies ning 2012. aastal pea iga kolmas. Sarnane trend on ka **pikaajaliste töötute** sihtgrupis, 2011. aastal oli viimase aasta jooksul teenustes osalenuid 2/3 ning 2012. aastal juba 3/4. Tööturukoolitus on nii sihtgrupi kui eelarve mõistes suurim meede.

Tähtsal kohal on **uute tööturumeetmete ettevalmistamine** sh EL 2014-2020 vahendite kaasabil. Paljuski saab edaspidi rõhuasetus olema **täiendavatel ja tugimeetmetel**, mis parandavad tööturuteenuste juurdepääsu. Sellele lisanduvad hooldusteenuste sh lastehoiu osutamise tõhustamine **hoolduskohustustega inimeste tööturult eemalejäämise ennetamiseks** ja vähendamiseks.

Pere- ja vanemahüvitiste paremaks suunamiseks lähtub valitsus peretoetuste maksmisel põhimõttest toetada rohkem neid, kes realselt rohkem abi vajavad ning kel on rohkem lapsi. Nii lisandub uue toetusena alates 1. juulist 2013. a vajaduspõhine peretoetus, mida makstakse allpool vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiiri elavatele peredele. Vajaduspõhise peretoetuse suurus ühe lapsega peredele on 9,59 eurot kuus ning kahe ja enama lapsega peredele 19,18 eurot kuus. Alates 2015. aastast suureneb ühe lapsega perede vajaduspõhine peretoetus 19,18 euroni kuus ning kahe ja enama lapsega peredele 38,36 euroni kuus. Vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiiri aluseks on suhtelise vaesuse piir. Samuti suureneb kõigile peredele kolmanda ja iga järgneva lapse kohta makstav lapsetoetus alates 1. juulist 2013 seniselt 57,54 eurolt 76,72 euroni kuus. Alates 2015. aastast suureneb kolmanda ja järgneva lapse lapsetoetus 95,9 euroni kuus. Kui perre sünnib kolm või enam last korraga, tõstetakse sünnitoetus ühe lapse kohta rohkem kui kolmekordseks ehk 1000 eurot lapse kohta.

Ette on valmistatud **koolieelse lasteasutuse seaduse muudatused**, mille kohaselt kohalik omavalitsus võib lapsevanema soovil alla 3-aastasele lapsele pakkuda lasteaiakoha asemel lapsehoiuteenust, jälgides et vanemate poolt kaetav osa ühe lapse kohta ei või ületada 20 protsenti Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast. Nii muutuvad lapsehoiukohad kättesaadavamaks 1,5 – 3-aastastele lastele, kelle hulgas esineb kõige rohkem lasteaiakohtade puudust. Samuti saab lasteaiakoha võimaldamise kohustust paindlikumalt täita.

SoM ja HTM koostavad **ühiskava noorte töötuse vähendamiseks**, mille eesmärgiks on mitteaktiivsuse vähendamine ja parem teenuste kättesaadavus. Kava on plaanis rahastada uue EL finantsperspektiivi raames. Ühiskava seob omavahel tööturu ja haridusvaldkonna meetmed ning keskendub eelkõige ennetusele (koolide info ja teadlikkuse parandamine), noortespetsiifilistele tööturumeetmetele ning NEET-noorte ülesleidmisele ja motiveerimisele. Ühiskava täpsemaks sisuks on:

- 1) tegevused tööturuprobleemide ennetuseks (nt noorte teadlikkuse tõstmine tööelust sh töökogemuse saamise toetamine sh malevad töövarjud ja -harjutused; töö- ja õpikogemuse tunnustamine);
- 2) noortele suunatud tööturuteenuste arendamine (sh nn „noortespetsiifiline“ Töötukassa st eraldi ettevalmistusega noortekonsultandid ja noorte rühmanõustamine);
- 3) eritählepanu vajavate sihtrühmade jaoks spetsiifiliste meetmete pakkumine sotsiaal-, noorsootöö ja haridusvaldkonna koostöös (NEET noorte toetamine sh „madala lävepaku“ teenus noortekeskustes noorte üle leidmiseks ning individuaalsed 90-päeva-programmid haridusse või tööle suundumise toetamiseks, motiveerimiseks).

Võimaldamaks aja- ning asjakohase info kättesaadavust nii tööturu olukorrast kui **tööturuteenustest ja -toetustest suurematest kesksustest kaugemal elavatele inimestele**, osutab töötukassa mobiilse nõustamise (MOBI) teenust. MOBI ettevalmistamisel tehakse koostööd kohalike omavalitsustega, selgitamaks välja piirkonnas elavate inimeste täpsemad huvid ja vajadused. MOBI üritustele kaasatakse võimalusel tööandjate esindajaid, kes saavad tutvustada töötamisvõimalusi oma ettevõtetes. MOBI raames osalejatel on muuhulgas võimalik saada ka individuaalset karjäärinõustamist. 2012. aastal tegi töötukassa MOBI raames aktiivset **koostööd noorteühenduste ja noortekeskustega**, suurendamaks noorte teadlikkust töötukassa pakutavast abist. Aasta jooksul viidi läbi 25 noortele suunatud nõustamisüritust (koolides; rahvamajas, noortekeskuses vmt), suurendamaks noorte teadlikkust töötukassa pakutavast abist, kus osales 478 noort.

Pikaajaliste ja toimetulekuraskustega töötute tööleaitamiseks on Töötukassa alates 2011. aastast teinud koostööd omavalitsustega. Koostöö raames valisid Töötukassa ja KOVide esindajad ühiselt välja inimesed, keda aidata, hindasid ja arutasid läbi probleemid, mis takistasid neil konkreetsetel inimestel tööd otsida ja tööle saada ning leppisid kokku tegevused, mis aitaksid neid takistusi vähendada või ületada. 2012. aastal koostöö jätkus, samuti on plaanis koostööd jätkata ja laiendada 2013a.

Lisaks sisaldab **Tööhõiveprogramm 2012-2013** rida uusi ja arendatud tööturuteenuseid, mis käsitlevad ka pikaajalise töötuse ennetamist ja pikaajaliste töötute tööle aitamist:

- Nõustamine töölesaamise takistuste kõrvaldamiseks, näiteks psühholoogiliste, võla- või sõltuvusprobleemide puhul;
- Individuaalse töölerakendamise teenus, mis tähendab tööotsimise motiveerimist, abistamist tööandjaga suhtlemisel ja tööle asumise lisakulude hüvitamine, näiteks hoolduskohustusega inimeste puhul;
- Töövalmiduse toetamise teenus, mis tähendab vabatahtliku- ja talgutööd, et suurendada tema tööharjumust ja arendada sotsiaalseid oskusi.

Hariduse parem sidumine tööturu vajadustega

(3) Siduda haridus ja koolitus tõhusamalt tööturu vajadustega ning edendada ettevõtete ja haridusasutuste koostööd. Suurendada madala kvalifikatsiooniga töötajate võimalusi saada parem juurdepääs elukestvatele õppele. Edendada teadustegevuse ja innovatsioonisüsteemide eelistamist ja rahvusvahelistumist.

Valitsus käivitas inimeste **oskuste ja tööturu muutuste ühitamise rakkerühma**, mille eesmärgiks on töötada välja konkreetsed ettepanekud tööjõu kvalifikatsiooni paremasse vastavusse viimiseks tööturu vajadustega. Rakkerühma ülesanne on:

- leida kiired lahendused inimestele suunatud toetuskeemide koostöö ja tulemuslikkuse suurendamiseks ning kättesaadavuse parandamiseks; tööturuosaliste omavastutuse ja valikuvabaduse suurendamiseks; osaoskuste õiguslikuks määratlemiseks ja laiemaks kasutuselevõtuks;
- kokku leppida koolitusvajaduse väljaselgitamise (sh oskuste vajadus tööturul), koolituse kvaliteedi tagamise ning uue finantsperioodi koolitusressursside kavandamise ja kasutamise ühistes põhimõtetes ja ülesannetes jaotuses.

Tööturuga seotud **koolituste paremaks sihitamiseks ning tööturu osapoolte vajaduste arvestamiseks** on suurendatud oluliselt tööturukoolituste pakkumisel koolituskaardi kasutamist, mis võimaldab paindlikumalt läbida ka põhjalikumaid baaskursusi.

Uus kutseõppeasutuse seadus on ettevalmistatud ja Riigikogus arutlusel. See loob aluse mitmetele olulistele uuendustele, nagu näiteks kõigi kutseõppe **õppekavade muutmise väljundipõhisteks**, õppekavade ja **kvalifikatsioonide sidustamine Eesti kvalifikatsiooniraamistikku**, õppekavarühmade akrediteerimise tööandjate ja ettevõtjate poolt. Kasutusele võetakse mitmed Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide poolt välja töötatud printsiibid ja instrumendid – EQF, ECVET, EQAVET. Tulemusena peaks kutseõpe muutuma veel praktilisemaks, tõhusamaks ja töömaailma nõuetele vastavamaks.

Sügisel 2013 valmib uus **elukestva õppe arengukava**, mille koostamisel on tööülesandena määratletud 5 eesmärki:

1. Elukestva õppe süsteemi ja tööturu parem sidustamine. Hariduse tugevam seostamine teadmusühiskonna ja innovaatilise majandusega;
2. Isiksusekeskse, loovust ja innovaatilisust arendava õpikäsitluse suunas liikumine kõigil õppetasetel;
3. Õpetajakoolituse ning õpetaja töö hindamise ja tasustamise vastavusse viimine tänapäeva nõuetega kõigil õppetasetel;
4. Uue digikultuuri kujundamine Eesti haridusruumi osaks. IKT võimaluste süsteemne rakendamine elukestva õppe sisu ja vormi kujundamisel;
5. Elukestva õppe võimalustele õiglast juurdepääsu kindlustavate ning õppe kvaliteeti toetavate ökonoomsete rahastamismudelite rakendamine (õppes osalemise kasv).

Riigikogus on arutlusel ka **põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused**. Riik soovib võtta suurema vastutuse ja toetada omavalitsusi. Selleks on paika pandud põhimõtted gümnaasiumihariduse kvaliteedi ja valikuvõimaluste tugevdamiseks. Eesmärgiks on, et igas maakonnas töötaks vähemalt üks renoveeritud kaasaegse õpikeskkonnaga gümnaasium, arvestades maakonna huve ja eripärasid ning ka olemasolevat taristut.

Alates 2012 sügisest rakendatakse **gümnaasiumivõrgustiku korrastamise programmi** mahuga 23,7 mln eurot, mille eesmärgiks on koolivõrgu efektiivsemaks korralduseks suunata investeeringuid õppehoonete kaasajastamiseks ja senisest optimaalsemaks kasutuselevõtuks. Meetme fookus on

suunatud maakonnakeskustesse, kus üldjuhul on valmisolek koolivõrgu korrastamiseks olemas. Rahastamisotsused 9 laekunud taotluse kohta tehakse 2013 kevadel. Samuti on plaanis jätkata jätkusuutlike gümnaasiumide taristu kaasajastamist ELi struktuurivahenditest aastatel 2014 - 2020.

Kõrghariduse rahastamisreformi ehk tulemuslepingutele üle minemise eesmärk on tõsta kõrghariduse kvaliteeti, vähendada ebamõistlikku dubleerimist ning elavdada kõrgkoolidevahelist koostööd. Reformiga kasvab rahastamine riigi poolt, mis on **tasuta kõrgharidusele juurdepääsu tagamise eeldus**. Tegevust ja tulemuslikkust hinnatakse palju laiemalt kui vaid lõpetajate arvu järgi. Peamine pole suurendada tudengite arvu, vaid tõsta kõrgkoolides antava hariduse kvaliteeti. Rahastamisreformi keskne idee on ülikoolide rahastamise selge sõltuvus hariduse kvaliteedist ja tulemuslikkusest, arvestades ühiskonna vajadusi.

Kõrgkoolide tegevustoetuse eraldamiseks sõlmiti halduslepingud ja tulemuslepingud. Edasine fookus peab olema **kõrgkoolide õppetöölasele vastutusel ja omavaheline koostööl**. Halduslepingus on nähtud ette ka õppekavade arvu vähendamine. Järgmise 3 aasta jooksul on oluline riigi poolt jälgida ülikoolide tegevusi oma vastutusvaldkondade tugevdamisel ning koostöökokkulepete täitmisel, milles on oluline osa **kõrghariduse rahvusvahelistumisel**, doktoriõppe kvaliteedi tõstmisel, katkestajate arvu vähendamisel, ettevõtlusõppe arendamisel ning ettevõtetele koostööl.

2012. aastal alustati nii **uue Teadus- ja Arendustegevuse ning Innovatsioonistrateegia kui ettevõtlussektorile keskenduva Ettevõtluse kasvustrateegia väljatöötamist**. Väljatöötamise käigus seatakse paika järgnevate aastate olulisemad fookused T&A-, innovatsiooni- ning ettevõtluspoliitika arendamiseks. Mõlema strateegia tuumaks on „**nutika spetsialiseerumise**“ **metoodika** alusel välja valitud kasvuvaldkonnad, kus globaalne nõudlus on kombineeritud Eesti tugevustega nii ettevõtluse kui teaduse vallas. Keskendutakse rahvusvahelise mobiilsuse toetamise ning osaliselt ka erasektorile kuuluva TA taristu väljaehitamise toetamisele. Olulised on ka riikide ühised TA taristu ja uurimisprojektid. See kõik võimaldaks Eestil tõhusamalt integreeruda rahvusvahelise teadusruumiga.

Energia- ja ressursisäästu suurendamine

(4) Parandada energiatõhusust, eelkõige hoonetes ja transpordisektoris, ning suurendada keskkonnastiimuleid seoses sõidukite ja jäätmetega, kaaludes ka selliseid stiimuleid nagu sõidukite maksustamine. Edendada taastuvenergia kasutamist, sealhulgas ajakohastades infrastruktuuri ja õigusakte. Jätkata piiriüleste ühenduste väljatöötamist, et kaotada turu suhteline isoleeritus.

Hoonete energiasäästu suurendamiseks viiakse lõpule energiasäästliku renoveerimise investeeringute esimene etapp, mis on osutunud väga populaarseks, iseäranis elamuvaldkonnas. Etapi kogumahuks on ligikaudu 198 miljonit eurot, millest suurima osa moodustab avalike hoonete renoveerimine. Edukalt käivitati korterelamute ja eramajade energiasäästlikkuse suurendamise toetamise meetmed.

Seeläbi on alates 2010. aastast on investeeritud 150 miljonit eurot 490 avaliku hoone renoveerimiseks. Lisaks on 570 korterelamut taotlenud energiatõhusa renoveerimise toetust, kogumahuga 20,8 miljonit eurot. Energiasääst nendest hoonetest on 40%, ehk 7 miljonit eurot aastas.

2012. aastal alustati **linnavalgustuse uuendamise programmi**, millega seitsmes keskmise suurusega linnas uuendatakse valgustussüsteem täielikult, muutes selle oluliselt energiasäästlikumaks.

Transpordi energiasäästlikkuse suurendamiseks rakendatakse keskkonnasõbraliku ühistranspordi investeringute programmi, mahuga 86 miljonit eurot. See hõlmab 110 uue ja keskkonnasäästliku bussi soetamist maakonnaliinide ja Tallinna linnaliinide teenindamiseks, 13 maagaasi- ja hübriidajamiga bussi soetamist Narva ja Pärnu liinide teenindamiseks ning uue trammitaristu väljaarendamist ja uute trammide soetamist Tallinna pikimal ja reisijaterohkeimal liinil.

Eratranspordi energiakasutuse paremaks teadvustamiseks on plaanis **sõidukite energiaklassi märgiste kasutuselevõtt**. Alustatud on ettevalmistusi koostöös automüügiettevõtete ja reform viiakse läbi kooskõlas EL tasandi vastavasisulisel algatusega.

Koostama asuti **riigi jäätmekava 2014-2020**, mis on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava. Selle peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Arengukava ühtlustab eesmärgid riigi kui terviku jaoks, seab sihid ja ülesanded kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale. Seni on põhirõhk olnud jäätmete ladestamise vähendamisel ja nende taaskasutamisel. Uus kava keskendub enam jäätmetekke vähendamisele.

Valitsus on otsustanud koostada **põlevkivi kasutamise arengukava aastani 2030**. Selleks analüüsitakse kogu põlevkivi kaevandamise ja kasutamise ahelat fookusega tehnilise ja majandusliku efektiivsuse, keskkonnakaitse ja jätkusuutlikkuse seisukohalt, pidades silmas riigi ka energiasüsteemide arengukavaid. Oluline rõhk pannakse uues arengukavas ka valdkonnaspetsiifilisele teadus- ja arendustegevusele.

Samuti uuendamisel oleva **energiamajanduse pikaajalise arengukava aastani 2030** strateegilised eesmärgid on varustuskindluse tagamine, energia kokkuhoid kõikides valdkondades, energiaallikate mitmekesistamine, isemajandavate taastuvenergia regioonide teke ning jätkuv energiaühenduste rajamine EL-i suunal.

Balti **gaasituru mitmekesistamisega** seoses jätkatakse ettevalmistusi ja läbirääkimisi regionaalse LNG terminali rajamiseks. Lõplik otsus regionaalse LNG terminali asukoha osas tehakse eeldatavalt 2013.a. esimesel poolaastal. Terminali rahastamiseks on kavas vahendeid taotleda Euroopa Ühendamise Rahastust (CEF).

Rahvusvahelisel tasandil käsitletakse ka **regioonile tähtsaid elektritaristu projekte**, mille hulka on süsteemihaldur Elering esitanud Eesti-Läti 330kV uue elektriühenduse, mis peaks kõrvaldama kahe riigi vahelise elektriülekanne pudelikaela.

Uue perioodi toetuste ettevalmistusel pööratakse oluliselt enam tähelepanu ka **tööstusettevõtete energiasäästu ja ressursisäästu** toetamise meetmete väljatöötamisele. Seeläbi on plaanis algatada auditid, seire ja IT lahendused, koolitused, säästu toovad finantsinstrumendid tööstusettevõtetele.

Omavalitsuste efektiivsuse tõstmine teenuste pakkumisel

(4) Suurendada kohalike omavalitsuste rahanduslikku jätkusuutlikkust, parandades samal ajal nende tõhusust ning tagades teenuste tõhusa osutamise, eeskätt neile tugevamate ühinemis- või koostööstiimulite pakkumise kaudu. Ettepanekud asjakohasteks reformideks tuleks teha mõistliku aja jooksul.

Riigikogus on vastu võetud **omavalitsuste ühinemist soodustav eelnõu**, millega antakse KOVidele vabadus valida endale sobivad ühinemispartnerid haldusterritooriumiga piirnevate omavalitsuse üksuste hulgast, ega piirata enam protsessi etteantud ühinemiskiirustega.

Teenuste pakkumise tõhustamiseks tegeleb valitsus omavalitsuste koostöö ja ühisasutuste moodustamise soodustamisega teenuste/valdkondade kaupa. Käimas on juba haridusreform, sotsiaalseadustiku koostamisel raames on kavas parandada sotsiaalteenuste pakkumist. Transpordi ja jäätmemajanduse teenuste pakkumiseks omavalitsuste koostöös on käivitatud ettevalmistavad analüüsid. Samuti on võetud suund tervishoiuteenuste pakkumise parandamiseks, läbi esmatasandi ja eriarstiabi kvaliteedi tõstmise, milleks on plaanis **uuendada haiglavõrgu arengusuundi**.

Varasemalt on juba alustatud teenuste parema pakkumise eesmärgil **päästevõimekuse suurendamiseks** komandode ümberkorraldamine, mis läbi suureneb täisteenuse osutamise võimekus ja kättesaadavus oluliselt rohkematele elanikele. Samuti **muudeti kiirabi brigadide teeninduspiirkondi**, korraldust ja nende paiknemist piirkondades, arvestades rahvastiku elu- ja töökohti ning tagades kiirabi teenuse kättesaadavuse ka maapiirkondades, võttes kasutusele optimaalsema jaotuse õe- ja arstibrigaadide vahel.

Ettevalmistamisel on **halduskorralduse regulatsiooni koostamine**, mis tegeleb ka otsese ja kaudse riigihalduse korraldusega. Muuhulgas on kavas määratleda riigiülesannete täitmise ja kohaliku tasandi korraldamisega seotud ülesannete täitmise alused ning nende eri tasandite pädevusse andmise viis, järelevalve ja rahastamine.

Valmimas projekt kohaliku omavalitsuse koostöö toetamiseks, mille käigus analüüsiti kahe erineva valdkonna teenuseid, milles oli jäätmekorraldus ning sotsiaalvaldkonnas eakate hooldus. Töö kaks peamist väljundit on konkreetse **soovituslikult optimaalseima koostööpiirkonna (suuruse) määratlus** ning korralduslikud ja juriidilised soovitused KOV koostöö rakendamise toetamises eelkõige KOV ühisasutuste moodustamise ja selgema õigusliku korralduse tagamiseks (sh poliitikasoovitused, vajalikud seadustemuudatused, osades aspektides täiendavad analüüsid seadusemuudatuste ettevalmistamiseks jne).